نبض دیجیتال ایران در روزهای جنگ

یادداشت

حمید بهنگار
رئیس انجمن فناوری اطلاعات و ارتباطات استان تهران

کشور در ماه‌های گذشته تجربه‌ای کم‌سابقه از جنگ، تهدیدات امنیتی و البته اختلال در ارتباطات بین‌المللی را پشت سر گذاشت؛ شرایطی سخت و بحرانی که بیم آن می‌رفت خدمات عمومی، نظام بانکی، سامانه‌های دولتی و بخش مهمی از فعالیت‌های اقتصادی کشور دچار وقفه شود اما چه شد که با وجود همه این سختی‌ها، شاهد توقف گسترده ارائه این خدمات حیاتی در کشور نبوده‌ایم؟

پاسخ این پرسش را باید در دو سطح تحلیل کرد؛ اول، سرمایه‌گذاری‌های چندساله در زیرساخت‌های ارتباطی و دیجیتال کشور و دوم، مدیریت عملیاتی شبکه و خدمات عمومی در روزهای بحران. معتقدم که باید این موضوع را با نگاهی منصفانه بررسی کرد؛ نگاهی که هم خدمات دولت و متخصصان حوزه فناوری را ببیند و هم کاستی‌ها و نیازهای اصلاحی را صریح و کارشناسی مطرح کند.

شبکه‌ای برای روزهای سخت

واقعیت این است زیرساختی که امروز از آن باعنوان شبکه ملی اطلاعات یاد می‌شود، حاصل یک تصمیم مقطعی نیست. طی سال‌های گذشته توسعه فیبرنوری، افزایش ظرفیت شبکه انتقال، ایجاد و گسترش مراکز داده داخلی، توسعه نقاط تبادل ترافیک اینترنت، حمایت از خدمات ابری داخلی و گسترش دولت الکترونیک در دستور کار قرار گرفته است. هرچند درباره سرعت اجرا یا میزان تحقق برخی اهداف می‌توان نقد داشت، اما اصل سرمایه‌گذاری در زیرساخت دیجیتال کشور، قابل انکار نیست و امروز میلیون‌ها تراکنش بانکی، خدمات مالیاتی، بیمه‌ای، سلامت، آموزش و ده‌ها خدمت عمومی بر بستر همین زیرساخت ارائه می‌شود.

در روزهای بحرانی جنگ نیز همین زیرساخت کمک کرد تا بخش قابل توجهی از خدمات حیاتی کشور فعال باقی بماند. اگر چنین ظرفیتی وجود نداشت، اختلال در پرداخت‌های الکترونیکی، سامانه‌های دولتی و خدمات عمومی می‌توانست هزینه‌ای بسیار سنگین‌تر به اقتصاد و زندگی مردم تحمیل کند. از این منظر باید تلاش مهندسان، اپراتورها و متخصصانی را که در سخت‌ترین شرایط برای پایداری شبکه کشور فعالیت کردند، ارج نهاد.

امنیت ملی و اتصال جهانی دو ضرورت همزمان

با این حال، دفاع از زیرساخت داخلی به معنای تأیید قطع اینترنت جهانی در شرایط بحران یا پس از آن نیست. اقتصاد دیجیتال ایران بخشی از اقتصاد جهانی است و شرکت‌های نرم‌افزاری، استارتاپ‌ها، صادرکنندگان خدمات فناوری، فریلنسرها و بسیاری از کسب‌وکارها به ارتباط پایدار بین‌المللی وابسته‌اند. بنابراین هرگونه محدودسازی گسترده این ارتباط، هزینه اقتصادی، کاهش اعتماد سرمایه‌گذاران و آسیب به رقابت‌پذیری کشور را به دنبال دارد.

از منظر جامعه فناوری اطلاعات، راهبرد صحیح آن است که امنیت ملی و اتصال جهانی همزمان حفظ شوند. تجربه کشورهای مختلف نشان می‌دهد که مدیریت بحران الزاماً به معنای قطع سراسری اینترنت نیست و می‌توان با ابزارهای هدفمند امنیت سایبری، مدیریت ترافیک و حفاظت از زیرساخت‌های حیاتی، امنیت را با هزینه اجتماعی و اقتصادی بسیار کمتری تأمین کرد. بنابراین، نقد ما روشن است؛ اگر راهکار جایگزین عملی وجود داشته باشد، نباید اینترنت جهانی قطع شود.

یک زیرساخت تاب‌آور

درعین حال، باید منصفانه دید که دولت در چارچوب اختیارات خود تلاش کرد در شرایط جنگ و پس از آن، از توقف خدمات عمومی جلوگیری کند. فعال ماندن سامانه‌های بانکی و پرداخت الکترونیک به‌عنوان بخش مهمی از خدمات دولت الکترونیک و ارتباطات سازمانی داخلی نشان داد که شبکه ملی اطلاعات می‌تواند نقش یک زیرساخت تاب‌آور را ایفا کند. البته این شبکه، جایگزین اینترنت جهانی نیست بلکه باید به‌عنوان سامانه پشتیبان و افزایش‌دهنده تاب‌آوری کشور در شرایط خاص عمل کند.

تجربه جنگ اخیر چند درس مهم برای اقتصاد دیجیتال ایران داشت. اول آن‌که وابستگی بسیاری از کسب‌وکارها به سرویس‌های خارجی بالاست. دوم آن‌که بخش بزرگی از شرکت‌ها به برنامه تداوم فعالیت در شرایط بحران ارتباطی ندارند. سوم آن‌که شفافیت اطلاع‌رسانی در بحران به اندازه خود زیرساخت فنی اهمیت دارد و چهارم آن‌که اعتماد سرمایه‌گذاران به پایداری محیط دیجیتال، سرمایه‌ای ملی است که باید از آن محافظت شود.

زیرساخت داریم؛ ارزش بسازیم

اما مهم‌ترین نکته‌ای که باید مورد توجه قرار گیرد، عبور از نگاه صرفاً دفاعی به فناوری اطلاعات و حرکت به سمت اقتصاد هوشمند و توسعه زنجیره ارزش دیجیتال است. زیرساخت ارتباطی زمانی ارزش واقعی خود را نشان می‌دهد که موتور تحول در صنعت، کشاورزی، حمل‌ونقل و خدمات دانش‌بنیان و درعمل ارزش‌آفرین شود.

در بخش کشاورزی، ایران با محدودیت منابع آب مواجه است و آینده این بخش بدون فناوری قابل تصور نیست. سنسورهای اینترنت اشیا (IOT)، داده‌های ماهواره‌ای، پهپادها و سامانه‌های هوش مصنوعی می‌توانند مصرف آب را کاهش دهند، بیماری گیاهان را زودتر تشخیص و بهره‌وری را افزایش دهند. هرچند توسعه ارتباطات روستایی و پوشش اینترنت مناطق وابسته به کشاورزی اقدام ارزشمندی بوده، اما برای تحقق کشاورزی هوشمند باید مزارع پایلوت، حمایت مالی از تجهیزات هوشمند و دسترسی آزاد به داده‌های کشاورزی نیز در دستور کار قرار گیرد.

در صنعت نیز تحول دیجیتال دیگر یک انتخاب لوکس نیست. کارخانه‌ای که مصرف انرژی، کیفیت تولید و وضعیت تجهیزات خود را به‌صورت برخط پایش نکند، در رقابت منطقه‌ای عقب خواهد ماند. فناوری‌هایی مانند اینترنت اشیا صنعتی، رایانش لبه و تحلیل داده می‌توانند هزینه تولید را کاهش داده و بهره‌وری را افزایش دهند. حمایت هدفمند از دیجیتالی شدن صنایع کوچک و متوسط باید به یک اولویت ملی تبدیل شود.

> فعال ماندن سامانه‌های بانکی و پرداخت الکترونیک به‌عنوان بخش مهمی از خدمات دولت الکترونیک نشان داد که شبکه ملی اطلاعات می‌تواند نقش یک زیرساخت تاب‌آور را ایفا کند. البته این شبکه، جایگزین اینترنت جهانی نیست بلکه باید به‌عنوان سامانه پشتیبان و افزایش‌دهنده تاب‌آوری کشور در شرایط خاص عمل کند

حمل‌ونقل هوشمند نیز یکی از حوزه‌های کلیدی آینده کشور است. سامانه‌های مدیریت هوشمند ترافیک، ناوگان متصل، ردیابی برخط کالا و یکپارچه‌سازی داده‌های جاده، راه‌آهن، بنادر و گمرک می‌توانند هزینه لجستیک، مصرف سوخت و آلودگی هوا را کاهش دهند. این حوزه از سریع‌ترین بخش‌های دارای بازگشت سرمایه در اقتصاد دیجیتال محسوب می‌شود.

رقابت بر سر آینده دیجیتال خاورمیانه

با این حال، توسعه دیجیتال تنها به زیرساخت و هوشمندسازی محدود نمی‌شود. آنچه امروز مزیت اقتصادی کشورها را تعیین می‌کند، زنجیره ارزش فناوری اطلاعات است؛ زنجیره‌ای که از تحقیق و توسعه آغاز می‌شود، به طراحی محصول، تولید سخت‌افزار، توسعه نرم‌افزار، خدمات ابری، امنیت سایبری، هوش مصنوعی، تحلیل داده، پشتیبانی فنی و در نهایت صادرات خدمات و محصولات دیجیتال می‌رسد.

ایران در برخی حلقه‌های این زنجیره ظرفیت قابل توجهی دارد. نیروی انسانی متخصص، شرکت‌های دانش‌بنیان، دانشگاه‌های فنی و تجربه توسعه نرم‌افزار از دارایی‌های مهم کشور هستند. اما هنوز بخش بزرگی از ارزش افزوده در مراحل نهایی زنجیره یعنی برندینگ جهانی، صادرات خدمات، مالکیت پلتفرم‌ها و بازارهای بین‌المللی خلق می‌شود؛ حوزه‌هایی که حضور ایران در آنها محدود است.

اگر می‌خواهیم اقتصاد دیجیتال سهم بیشتری از تولید ناخالص داخلی داشته باشد، باید از فروش تجهیزات و پروژه‌های مقطعی عبور کنیم و به سمت ارائه خدمات مستمر و صادرات‌محور حرکت کنیم.

خدمات ابری، امنیت سایبری، مراکز عملیات امنیت، توسعه نرم‌افزار سفارشی، هوش مصنوعی، تحلیل داده و پشتیبانی فنی منطقه‌ای می‌توانند به منابع پایدار درآمد ارزی تبدیل شوند.

در اینجا موضوع رقابت منطقه‌ای اهمیت پیدا می‌کند. امروز کشورهای خاورمیانه رقابت فشرده‌ای برای تبدیل شدن به قطب اقتصاد دیجیتال منطقه آغاز کرده‌اند. امارات متحده عربی با سرمایه‌گذاری گسترده در مراکز داده و هوش مصنوعی، عربستان سعودی با برنامه «چشم‌انداز ۲۰۳۰»، قطر با توسعه زیرساخت‌های دیجیتال و ترکیه با صادرات خدمات نرم‌افزاری، در حال جذب سرمایه، شرکت‌های فناوری و نیروی انسانی متخصص هستند.

ایران از نظر جمعیت متخصص، بازار داخلی و ظرفیت علمی مزیت‌های مهمی دارد، اما مزیت بالقوه، زمانی به مزیت بالفعل تبدیل می‌شود که محیط کسب‌وکار دیجیتال پایدار، قابل پیش‌بینی و متصل به اقتصاد جهانی باشد. سرمایه‌گذار منطقه‌ای به کیفیت نیروی انسانی توجه می‌کند، اما بیش از آن به ثبات مقررات، دسترسی بین‌المللی و امکان توسعه بازار می‌نگرد.

رقابت خاورمیانه صرفاً رقابت بر سر فناوری نیست؛ رقابت بر سر مرکزیت داده، خدمات ابری، هوش مصنوعی و صادرات خدمات دیجیتال است. اگر ایران نتواند جایگاه خود را در این زنجیره منطقه‌ای تثبیت کند، به مصرف‌کننده فناوری دیگران تبدیل خواهد شد.

می‌توانیم هاب خدمات فناوری اطلاعات منطقه شویم

برای حضور مؤثر در این رقابت، چند اقدام ضروری است که از آنها می‌توان به تسهیل صادرات خدمات فناوری اطلاعات، ایجاد مشوق‌های مالیاتی برای شرکت‌های صادرات‌محور و توسعه مناطق ویژه دیجیتال اشاره کرد. حمایت از برندهای فناوری ایرانی در بازارهای منطقه، تسهیل تبادلات مالی شرکت‌های فناوری و گسترش همکاری‌های فناورانه با کشورهای همسایه هم بخشی دیگر از اقدامات مؤثر به شمار می‌رود.

یکی از ظرفیت‌های کمتر مورد توجه، تبدیل ایران به هاب خدمات فناوری اطلاعات برای کشورهای فارسی‌زبان و بخشی از آسیای غربی است. اشتراکات زبانی و فرهنگی با برخی بازارها می‌تواند هزینه ورود شرکت‌های ایرانی را کاهش دهد. در حوزه‌هایی مانند دولت الکترونیک، بانکداری دیجیتال، امنیت سایبری و نرم‌افزارهای سازمانی، ایران تجربه عملیاتی ارزشمندی دارد که قابل صدور به کشورهای منطقه است.

البته تحقق این چشم‌انداز بدون رفع چند مانع اساسی ممکن نیست؛ کمبود سرمایه‌گذاری در فناوری‌های نو، نبود استانداردهای یکپارچه داده، ضعف همکاری میان دولت، دانشگاه و بخش خصوصی، محدودیت دسترسی به بازارهای جهانی و کمبود نیروی انسانی متخصص در برخی حوزه‌های پیشرفته از مهم‌ترین چالش‌ها هستند. کشور بیش از هر زمان دیگری به نگاه اکوسیستمی در حوزه تحول دیجیتال نیاز دارد.

شورای ملی تاب‌آوری و اقتصاد هوشمند تشکیل شود

پیشنهاد مشخص ما تشکیل «شورای ملی تاب‌آوری و اقتصاد هوشمند» با حضور دولت، بخش خصوصی و نهادهای تخصصی، تدوین سند تداوم ارتباطات در شرایط بحران، تضمین اینترنت پایدار برای کسب‌وکارهای فناوری‌محور، ایجاد صندوق حمایت از تحول دیجیتال صنایع و کشاورزی و تدوین برنامه ملی توسعه زنجیره ارزش فناوری اطلاعات است.

معتقدم هرچند در شرایط جنگ و بحران، زیرساخت داخلی کشور توانست از توقف کامل خدمات جلوگیری کند، خسارت بخشی از اقتصاد دیجیتال واقعی بوده و باید جبران شود. دولت چهاردهم در دوسال باقیمانده عمر خود بهتر است به این موضوع توجه داشته باشد که مسیر آینده کشور و توسعه اقتصاد هوشمند با اتصال پایدار جهانی گره خورده و نباید کشور را از این مزیت بزرگ محروم کرد. هرچند سرمایه‌گذاری در شبکه ملی اطلاعات می‌تواند تاب‌آوری کشور را افزایش دهد، اما همزمان باید یادآوری کرد که ایران بدون ارتباط پایدار با اقتصاد دیجیتال جهانی نمی‌تواند رقابت‌پذیر و صادرات‌محور باشد. آینده توسعه کشور در گرو کشاورزی هوشمند، صنعت هوشمند، حمل‌ونقل هوشمند و تکمیل زنجیره ارزش فناوری اطلاعات است. شبکه ملی اطلاعات زمانی موفق خواهد بود که نه‌تنها در روز بحران، بلکه همواره موتور بهره‌وری، نوآوری، صادرات خدمات دیجیتال و ارتقای جایگاه ایران در رقابت فناوری خاورمیانه باشد.

آگهی مناقصه عمومی یک مرحله‌ای
شماره ۸۲۳-۱۴۰۵-۰۰۸
نوبت اول
کد فراخوان پایگاه ملی اطلاع‌رسانی مناقصات ۱۰۵۳۷۶۱۷۴ شماره مجوز اداره کل روابط عمومی وزارت نفت
شرکت ملی گاز ایران - شرکت گاز استان اردبیل (سهامی خاص)
شرکت گاز استان اردبیل در نظر دارد به‌صورت مناقصه خرید لوله فولادی درزدار به قطر ۲ اینچ و به ضخامت ۰/۱۵۴ اینچ به متراژ ۶۰۰۰ متر را مطابق مشخصات فنی و استاندارد شرکت ملی گاز ایران از طریق سامانه تدارکات الکترونیکی دولت (ستاد) برگزار و به پیمانکار حائز شرایط واگذار نماید.
بدین منظور از کلیه شرکت‌ها، تولیدکنندگان، تأمین‌کنندگان و متقاضیان واجد شرایط که توانایی انجام کار را دارند، ضمن واریز مبلغ ۷۵۰/۰۰۰ ریال (هفتصد و پنجاه هزار ریال) به‌حساب شبا IR ۱۰۰۱۰۰۰۰۴۰۰۱۱۱۸۱۰۴۰۲۱۱۲۷ تمرکز وجوه درآمد شرکت‌های دولتی- شرکت گاز استان اردبیل با شناسه واریز ۳۰۷۱۱۸۱۷۵۲۹۲۶۰۰۸۴۱۲۷۱۰۰۰۰۰۰۰۰ از بابت خرید اسناد اقدام نمایند.
کلیه مراحل برگزاری مناقصه از دریافت اسناد مناقصه تا ارائه پیشنهاد مناقصه‌گران، اسناد مناقصه و بازگشایی پاکت‌ها از طریق درگاه سامانه تدارکات الکترونیکی دولت (ستاد) به آدرس WWW.setadiran.ir انجام خواهد شد.
توجه: در اجرای ماده ۳ قانون حداکثر استفاده از توان فنی و مهندسی تولیدی و صنعتی و اجرایی کشور رعایت بخش‌نامه شماره ۱۰۶/۲۸۷۲۰۶-۱۳۸۱/۱۰/۱۴ معاون رئیس‌جمهور و رئیس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور الزامی است.
تضمین معتبر شرکت در فرآیند ارجاع کار به‌صورت یک یا ترکیبی از ضمانت‌نامه‌های موضوع بندهای (الف)، (ب)، (پ)، (ج)، (چ)، (ح) و (خ) ماده (۴) آیین‌نامه تضمین معاملات دولتی هیأت وزیران به‌شماره ۱۲۳۴۰۲/ت ۵۰۶۵۹ هـ مورخ ۹۴/۹/۲۲ بوده باشد.
۱- مبلغ و نوع تضمین شرکت در فرآیند ارجاع کار: سپرده شرکت در فرآیند ارجاع کار به مبلغ ۲/۲۶۴/۰۰۰/۰۰۰ ریال (دو میلیارد و دویست و شصت و چهار میلیون ریال) به‌صورت ضمانت‌نامه معتبر بانکی که برای مدت سه ماه معتبر بوده و تا سه ماه دیگر نیز قابل تمدید باشد و یا واریز به‌حساب شبا IR ۳۲۰۱۰۰۰۰۴۰۰۱۱۱۸۱۰۶۳۷۶۹۵۸ تمرکز وجوه سپرده - شرکت گاز استان اردبیل با شناسه واریز ۹۴۴۱۱۸۱۷۵۲۹۲۶۰۰۹۲۹۹۹۹۰۰۰۰۰۰۰۰۰
۲- تاریخ شروع فروش اسناد: روز شنبه مورخ ۱۴۰۵/۰۶/۰۷ از ساعت ۸/۰۰
۳- تاریخ پایان فروش اسناد: روز چهارشنبه مورخ ۱۴۰۵/۰۶/۱۱ قبل از ساعت ۱۹/۰۰
۴- تاریخ تسلیم پیشنهاد قیمت: روز دوشنبه مورخ ۱۴۰۵/۰۶/۲۳ قبل از ساعت ۱۲/۳۰
۵- تاریخ بازگشایی: روز چهارشنبه مورخ ۱۴۰۵/۰۶/۲۵ ساعت ۸/۰۰ در ساختمان مرکزی شرکت گاز استان اردبیل.
ضمناً آگهی فوق در شبکه اطلاع‌رسانی نفت و انرژی «شانا» در قسمت مناقصه و مزایده به آدرس WWW.SHANA.IR و شبکه اطلاع‌رسانی شرکت گاز استان اردبیل به آدرس WWW.NIGC-AR.IR درج گردیده است.
تلفن تماس: ۳۳۷۴۳۷۸۲-۰۴۵
روابط عمومی شرکت گاز استان اردبیل
شناسه: ۲۲۵۰۲۲۱
تاریخ انتشار نوبت اول: ۱۴۰۵/۰۶/۰۱ تاریخ انتشار نوبت دوم: ۱۴۰۵/۰۶/۰۳

یک جدول با دو شرح

جدول روزنامه ایران دارای دو «شرح عادی و ویژه» است. در صورت تمایل به حل دو شرح ابتدا یکی از شرح‌ها را با مداد حل کرده و سپس با پاک کردن جواب شرح اول، به حل شرح دوم بپردازید.

۹۱۰۴

جدول عادی

افقی

۱- معامله و خرید و فروش - فشرده و چسبیده به‌هم
۲- گازی غیرقابل رؤیت - تابناک و منور - مرکز حکومت سامانیان
۳- گلو و حلقوم - جان فدا کردن - مجری برنامه گشت در طول سفر
۴- در شب می‌درخشد - مایه - مقیاس - بله شیرازی
۵- گیاهی ترش - زادبوم - پیشرفت
۶- مقابل «از پا افتاده» - کاغذ سفت و ضخیم - نیم‌چکمه
۷- تمام، جمله - معلم اول - سرخ مایل به قهوه‌ای
۸- راهرو - مخفی - از رنگ‌های اصلی
۹- مؤسسه اعانت مساکین - نام پسرانه - مردم
۱۰- کلام تأسف - از بستگان مادری - زراعت و کشت
۱۱- بی‌ایمان - دستبازی - یک و یک
۱۲- بُرس - قدیمی‌ترین نوشته به زبان هند و اروپایی - سنگریزه - خارج کردن آب و املاح اضافی از بستر و یا عمق خاک
۱۳- لرزش، جنبش - مبارز علیه آپارتاید - روش و طریقه
۱۴- شهری در استان کرمان که محصول عمده آن حنا و مرکبات است - پرتاب گلوله - بی‌همنشین، منفرد
۱۵- وحشت‌انگیز - دارای سهم در یک واحد اقتصادی

عمودی

۱- مؤسسه آموزشی - از غذاهای خوشمزه
۲- مربی مخصوص شاهزادگان - فراهم - دوبارگی
۳- بستانکار - اشعار وصف فصل اول - صدا و نغمه
۴- تاکسی در کشویی - گذرگاه - رزمی‌کار چینی - گیاه رنگرزی
۵- شرکت خودروساز ایرانی - شانه‌بسَر - ماهی کنسروی
۶- خرما - ساز سیمی - یواش
۷- گوهر دهان - پدر شعر عرفانی - مروارید چشم
۸- ایستگاه پیک‌ها - سرمربی فولاد خوزستان - رودوشی
۹- زود می‌شکند - فامیل، خویشان - مجسمه
۱۰- قدرت - خوب - اثرآلودگی چیزی
۱۱- ایزد مصر - آموزگار خاموش - فحش
۱۲- شیوه‌های رفتاری هر فرد - حرف معرفه - آش برنج - موضوع
۱۳- نژاد زردپوست آسیایی - شیرینی بچه - ریسمان شکار
۱۴- حفاظ پلکان - سنگین، متین - میل به غذا
۱۵- ضمانت کالا - دربان و نگهبان ساختمان

جدول ویژه

افقی

۱- سریال طنز و بیاد ماندنی مرحوم فتحعلی اویسی - پایتخت «موریتانی»
۲- ماه سریانی - پول «اتریش» - محل اقامت شاه
۳- خوراک سفر - بستنی یخی - خاتون
۴- بیماری گشاد شدن سیاهرگ - قدرت تشخیص - بیهوشی - مضمون اثرادبی
۵- جشنواره فیلم - سرامیک لعاب‌دار - آئین‌ها
۶- خواب کودکانه - تصدیق بی‌ادبانه - یقه معروف
۷- پشت سر - شکسته - ظاهر ساختن
۸- غربال - درجه ارتشی - مزه ترش و شیرین
۹- سوزن قفل‌دار - معاینه پزشکی - زادگاه نیما یوشیج
۱۰- مستقبل - فیلم پر زد و خورد - زمین‌دار بزرگ
۱۱- گلوله خمیر - ماندنی - طریق میانبر
۱۲- راست و افروخته - مادر آذری - تعجب زن - یاقوت
۱۳- تپه تاریخی زابل - پادشاه شاهنامه - تکان خوردن
۱۴- مشترک روزنامه - تازه براه افتاده - جایگاه مرشد
۱۵- پرده داخلی مغز - کوه نزدیک شیروان

عمودی

۱- معبدی در «مالزی» - آفتاب‌گیر
۲- وزارت‌خانه - افزونه پول - شکسته‌بند
۳- بین پیچ و مهره - شهر شمالی استان همدان - بزرگ‌ترین روستای بخش «سده» از توابع قائن
۴- جنس پُرزور! - مقیاس - ویتامین انعقادی - عکس‌العمل
۵- صنایع دستی این ناحیه گیلان شهرت فرامنطقه‌ای دارد - شاه شاهان مغولی - بخار دهان
۶- جاده فلزی! - بخت مساعد - گلوله نخ
۷- جمع حاشیه - چنگک - نام «هیگوبتا» گلرسابق تیم ملی کلمبیا
۸- طراحی - پلو خور است اگر نو باشد - منظره
۹- دهان پرنده - شهر «ارگ تاریخی سریزد» - سریع
۱۰- مرکز «غنا» - امر به پیمودن - مبهوت
۱۱- اسم مردانه هلندی - نظیر - قبولاندن یک فکر یا طرز عمل به فرد به شیوه غیرمستقیم
۱۲- پارچه‌ای پنبه‌ای - صدایی در موسیقی - کلام پرسش - طول عمر
۱۳- شماره حساب بین‌المللی بانک - تپه‌ای تاریخی حومه رودبار - جوش چرکین
۱۴- باربر شهری - موش خرما - از جوایزادبی
۱۵- تشکیل لخته در عروق - غذای محلی شاهرود

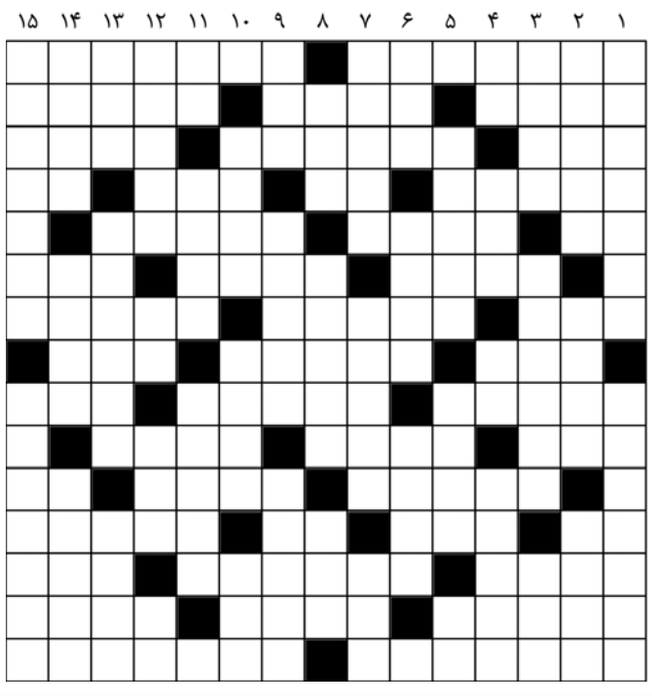

حل جدول عادی شماره ۹۱۰۲

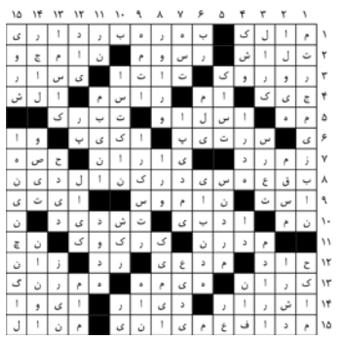

حل جدول ویژه شماره ۹۱۰۲